

Petar Bačić*

**JUDICAL INDEPENDENCE IN THE AGE
OF DEMOCRACY
CRITICAL PERSPECTIVES FROM
AROUND THE WORLD**

Edited by Peter H. Russell & David M. O'Brien
Constitutionalism & Democracy Series
University Press of Virginia
Charlottesville and London, 2001, p. 325

U opsežnoj literaturi pravne i politološke znanosti sudska neovisnost obično se povezuje s dva koncepta. Prvi koncept govori o (kolektivnoj ili individualnoj) autonomiji sudaca od individua ili institucija. Kada se koristi u tom smislu, riječ je o relacijskom pojmu koji se tiče bitnih odlika odnosa članova sudstva, koliko međusobnih relacija toliko i relacija sudbene vlasti kao cjeline s drugim djelovima političkog sustava. U drugom smislu neovisnost suda koristi se da bi se označilo sudačko ponašanje koje je indikativno za suce koji uživaju visoku mjeru autonomije. Dakako, ta dva značenja sudbene neovisnosti usko su povezana. Jedno je značenje često sredstvo onog drugog. Obično želimo suce koji uživaju visok stupanj autonomije, jer takvi suci djeluju prije svega neovisno. Riječ je dakle o sucima koji u procesu donošenja odluka nisu podložni utjecaju drugih čimbenika. No ma koliko ti pojmovi bili povezani, svaka će analiza - ne bude li ih držala razdvojene - biti manjkava. Jer, kapacitet suca da misli i presuđuje na neovisan način (drugo značenje koncepta) ne rezultira kao automatski i nužan produkt onoga što smatramo visokim stupnjem autonomije (prvo značenje koncepta). Ovoj složenoj problematici upravo je i posvećena knjiga *Judicial Independence in the Age of Democracy – Critical Perspectives from around the World* koju su uredili **Peter H. Russell** i **David O'Brien**.

Knjiga sadrži sljedeća poglavlja: **1.** O općoj teoriji i politici sudbene neovisnosti (*Toward a General Theory of Judicial Independence*) piše **P. H. Russell** (p. 1-24); **2.** O temeljima politike sudbene neovisnosti (*The Pillars and Politics of Judicial Independence*) piše **Henry J. Abraham** (p. 25-36); **3.** O potiskivanju sudbene neovisnosti u Japanu (*Stifling Judicial Independence from Within: The Japanese Judiciary*) pišu **David M. O'Brien** i **Yasuo Onkoshi** (p.

* Petar Bačić, znanstveni novak Pravnog fakulteta u Splitu

37-61); **4.** O dinamici sudbene (ne)ovisnosti u Rusiji (*The Dynamics of Judicial Independence in Russia*) piše **Todd Foglesong** (p. 62-88); **5.** O sudbenoj neovisnosti u postkomunističkoj Središnjoj i Istočnoj Evropi (*Judicial Independence in Post-Communist Central and Eastern Europe*) piše **A. E. Dick Howard**; **6.** O sudbenoj neovisnosti u latinskim zemljama Zapadne Evrope (*Judicial Independence in Latin Countries of Western Europe*) piše **Carlo Guarnieri** (p. 111-130); **7.** O autonomiji protiv odgovornosti na njemačkom primjeru (*Autonomy versus Accountability: The German Judiciary*) piše **Donald P. Kommers** (p. 131-154); **8.** O sudačkoj neovisnosti u Engleskoj (*Judicial Independence in England: A Loss of Innocence*) piše **Robert Stevens**; **9.** O sudbenoj neovisnosti u Australiji (*Judicial Independence in Australia*) piše **John M. Williams** (p. 173-192); **10.** O traženju socijalne pravde i sudbenoj neovisnosti u Južnoj Africi (*Seeking Social Justice: Judicial Independence and Responsiveness in Changing South Africa*) piše **Hugh Corder** (p. 194-206); **11.** O raskoraku između dva prava (*Between Two Systems of Law: The Judiciary in Hong Kong*) pišu **Jill Cotrell** i **Yash Ghai** (p. 207-232); **12.** O kritičkom izazovu sudbenoj neovisnosti u Izraelu (*The Critical Challenge of Judicial Independence in Israel*) piše **Shimon Shetreet** (p. 233- 250); **13.** O sudbenoj neovisnosti i nestabilnosti u Srednjoj Americi (*Judicial independence and Instability in Central America*) pišu **J. Michael Dudson** i **Donald W. Jackson** (p. 251-300); **14.** O Evropskom sudu (*The European Court of Justice*) piše **Martin Shapiro** (p. 273-300). Zaključak je napisao **Peter H. Russel** (*Conclusion: Judicial Independence in Comparative Perspective*, p. 301-308). Knjiga završava bilješkama o autorima (p. 309-312) te indeksom (p. 313-325).

Knjiga je recentni vodič o tome na koji se način u dobro uređenim liberalnim demokracijama jačanje sudbene vlasti reflektira na problematiku neovisnosti sudstva. U tom smislu uočava se zanimljiva ironija. Ako sudovi, posebno najviši sudovi, u svojim odlukama više izražavaju *aktivizam* i autonomiju, to više svojim novim stajalištima počinju izazivati reakcije drugih grana vlasti. Posljedica je ekscesivno otvaranje određenih pitanja javnog prava koja izazivaju veliku pažnju i kritiku, kako politike tako i javnosti. Na taj način porast autonomije sudstva i njegove moći istodobno znači da se sudstvo na izravan način povezuje s politikom demokratskog društva. Potonje važi za velik broj zemalja, među kojima su SAD, Kanada, UK, Australija, Njemačka i neke druge zapadnoevropske i latinskoameričke zemlje.

U slučaju da sudbena vlast u razvijenim zemljama postane politički dominantna, pritisak na neovisnost sudbene vlasti počinje se osjećati ne kao pritisak na pojedine suce i na njihovo odlučivanje, već kao pritisak na sudstvo kao cjelinu, što se pak posebno osjeća na strukturnoj razini ili pak u materiji imenovanja sudaca. Zato u potonjem kontekstu stajališta **M. Shapira** posebno pogađaju bit stvari. Taj autor naime govori o tome da neovisnost suda zapravo vrijedi

“u dijelovima”, a ne i “u cjelini”. Potonje je više nego očigledno iz Shapirove analize Evropskog suda (*European Court of Justice*) koji je odigrao i igra veliku ulogu u oblikovanju “ustava” Evropske unije. Nema dokaza da su države članice EU-a pokušale aktivizam ECJ-a objasniti pritiskom na pojedine suce toga suda. No zato su politički lideri država u sastavu EU-a pokazali da su i te kako osjetljivi na širenje utjecaja i snage ovoga suda koji svojim instrumentom sudske revizije snažno učvršćuje temelje nove europske zajednice. S druge strane, povlačenje Suda s agresivne deregulatorne pozicije pokazuje da i ECJ razumije okolnosti i mogućnosti nove stvarnosti te *de facto* priznanje njegove osjetljivost prema toj vrsti političke brige za njegov rad.

U prilogu *Henryja Abrahamsa* o federalnom sudstvu u SAD, dakle državi u kojoj je sudbena vlast u usporedbi s drugim zemljama historijski bila najsnažnija, ponovno možemo vidjeti da - uprkos sigurnosti mandata individualnog suca zaštićenog od *impeachmenta* – postoji stalni pritisak političkih kritičara na sudbene strukture koje ciljaju na samostalnost sudbene vlasti. Taj pritisak nije nikada bio snažniji do za manadata predsjednika *Franklina D. Roosevelta*, koji je na sudačka veta reagirao prijetnjama da će povećati broj vrhovnih sudaca tako da će u sastav Vrhovnog suda ubaciti više svojih simpatizera. No, kada je takav prijedlog zakona došao pod žestok politički udar, taj popularni predsjednik jednostavno je od njega odustao. Ova epizoda, prema Abrahamsu, pokazuje da američki narod “ne bi podržao nikakvo kockanje s neovisnošću sudstva”.

Poput priloga autora *Shapira* i *Abrahamsa* tako i ostali doprinosi u knjizi izvješćuju i bilježe na koji se način svekolika različitost pravnih i političkih tradicija demokratskih zemalja ogleda prema fenomenu neovisnosti sudbene vlasti. Ono što je zajedničko svim zemljama obuhvaćenim tim pregledom jest to da sudbena vlast u svakoj ustavnoj demokraciji, bila ona stara ili nova, postaje vidljivo središte moći ne samo onda kada je osigurala uvjerljiv sudbeni servis društvu koje ne oskudijeva sporovima različitih vrsta nego i onda kada svojim stajalištima znatno utječe na kontroverzna pitanja javne politike. Doduše, takav razvoj traži stanovitu ironičnu razmjenu. Naime, sudbena vlast ne može postati jaka sve dotle dok ne uživa visok stupanj institucionalne neovisnosti i sve dotle dok su njeni članovi u procesu sudskog odlučivanja pošteđeni unutrašnjih i vanjskih direktiva. No, cijena koja se plaća za takvu poziciju ugleda i moći sastoji se u tijesnoj i kontinuiranoj kontroli javnosti suda te kontinuiranoj debati o njegovu radu, selekciji, promociji, obrazovanju sudaca te disciplini, što sve postaje podložnije otvorenom i reprezentativnom procesu. U tom smislu ova knjiga upozorava na mnoge znakove o mnogim oblicima ugrožavanja sudske neovisnosti kada sud ostvaruje prisnije kontakte s politikom. Zato nam preostaje još mnogo učenja o tome na koji način ostvariti ravnotežu između neovisnosti i odgovornosti jakog sudstva, i to na način koji će osposobiti našu političku zajednicu da bude ne samo slobodna nego i demokratska.

582. str. prazna